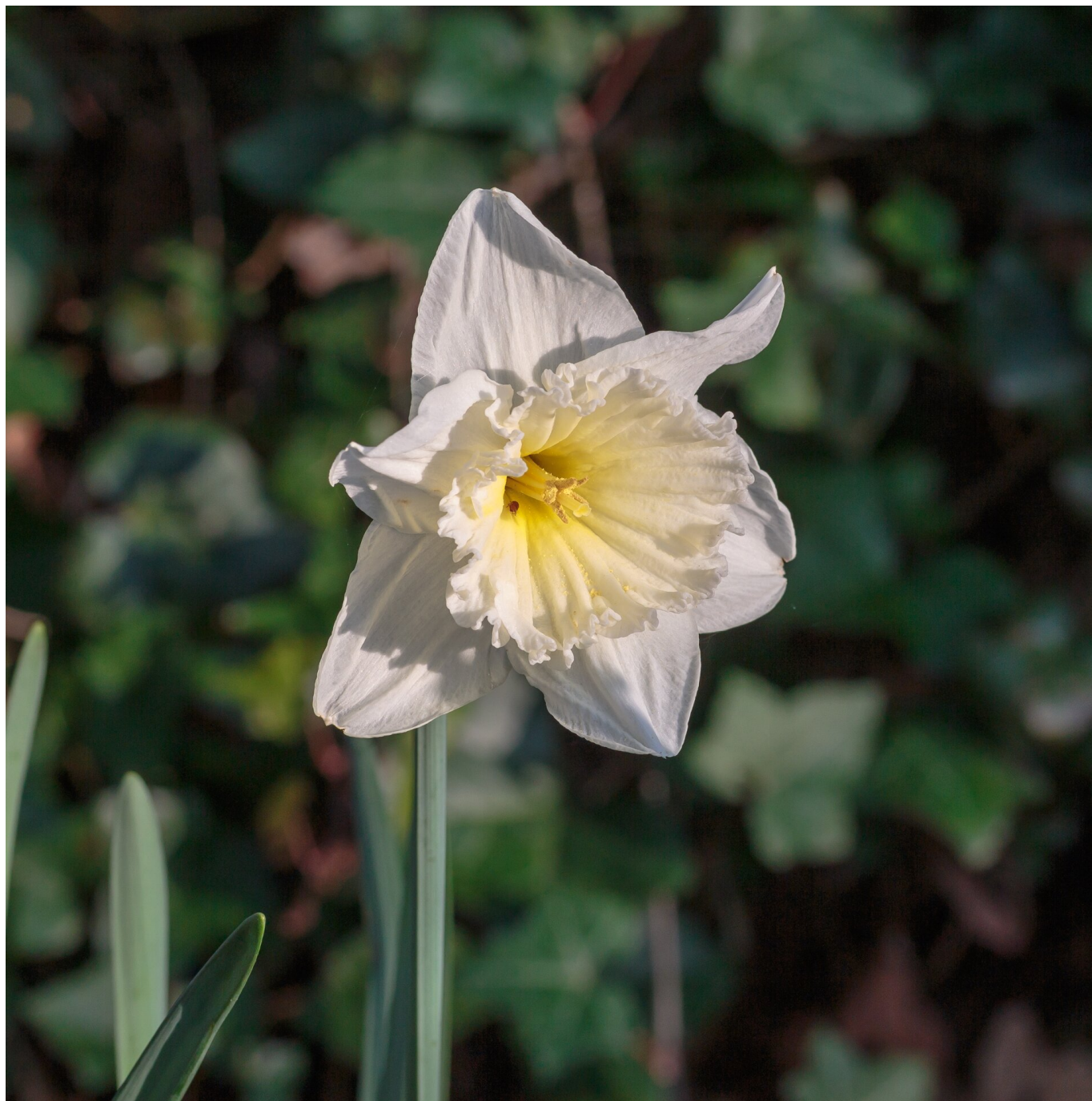

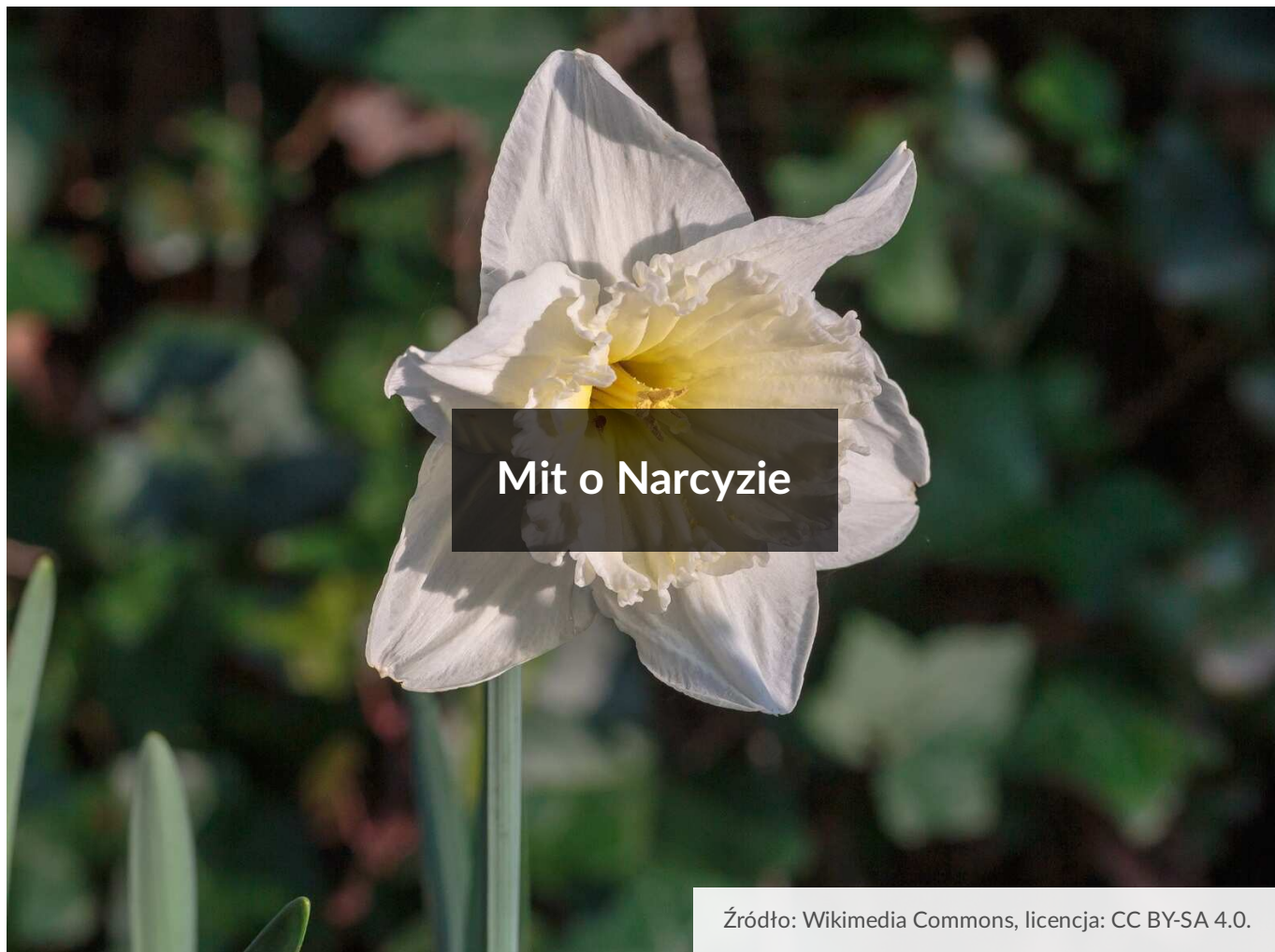
Mit o Narcyzie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Owidiusz, *Metamorfozy*, oprac. S. Stabryła, tłum. A. Kamieńska, S. Stabryła, Wrocław 1996, s. 75–79.
- Źródło: Owidiusz, *Metamorfozy*, oprac. S. Stabryła, tłum. A. Kamieńska, S. Stabryła, Wrocław 1996, s. 75.
- Źródło: Zbigniew Herbert, *Narcyz*, [w:] tegoż, *Król mrówek. Prywatna mitologia*, Kraków 2001, s. 63–65.
- Źródło: Jan Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Warszawa 1979, s. 138–139.
- Źródło: Zygmunt Kubiak, *Mitologia Greków i Rzymian*, Warszawa 1998, s. 289–290.
- Źródło: Michał Głowiński, *Narcyz i jego odbicia*, [w:] tegoż, *Mity przebrane*, Kraków 1990, s. 56–57.
- Źródło: Michał Głowiński, *Narcyz i jego odbicia*, [w:] tegoż, *Mity przebrane*, Kraków 1990, s. 59–60.
- Źródło: Michał Głowiński, *Narcyz i jego odbicia*, [w:] tegoż, *Mity przebrane*, Kraków 1990, s. 55–56.

Mit o Narcyzie

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Czy mit o zapatrzonym w siebie młodzieńcu to opowieść o ludzkiej małości, czy o potrzebie poznania samego siebie?

Narcyz — z pozoru niewiele znacząca postać greckiej mitologii — budzi zainteresowanie filozofów i psychologów. Od wieków inspiruje także artystów. Czy Narcyz był egoistą czy raczej marzycielem? Czy musiał pokochać samego siebie, żeby móc pokochać innych? Jak współczesny świat odnosi się do narcyzów i kogo obecnie określa się tym mianem? Należy uznać, że siła tego mitu tkwi w jego wieloznaczności.

Twoje cele

- Omówisz różne możliwości rozumienia opowieści o Narcyzie.
- Wyjaśnisz, na czym polega tragizm postaci Narcyza.
- Scharakteryzujesz greckie widzenie świata.

Przeczytaj

Narcyz w mitach

Narcyz to postać, która występuje m.in. w mitach czy sztuce. W sztuce stał się głównie symbolem egoizmu, uosabia zapatrzenie w siebie. Takie postrzeganie syna nimfy Liriope i jej męża, boga rzecznego Kefisosa, usprawiedliwia treść mitu. Fabuła opowieści nie jest rozbudowana, co sprawia, że współcześni autorzy mitologii, np. Jan Parandowski i Zygmunt Kubiak, poświęcają mu niewiele miejsca.

W *Mitologii* Jana Parandowskiego historia młodzieńca brzmi następująco:

((Jan Parandowski

Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian

Był sobie młodzieniec imieniem Narcyz. Wszystkie nimfy go znały, bo wciąż przesiadywał w lasach i górach. A był tak piękny, że wszystkie się w nim kochały. Ale on nawet nie obejrzał się na żadną. Kochał tylko łowy i nie chciał słyszeć o innej miłości. Gdy jednak raz nachylił się nad strumieniem, by napić się wody, ujrzał w czystej toni własne odbicie. Zdumiał się nad swą pięknoscią i z owego zdumienia zrodziła się najniezwyklejsza miłość. Narcyz zakochał się sam w sobie. O całym świecie zapomniał, wpatrzony w zwierciadło wodne. W końcu umarł z próżnej tęsknoty, a gdy go złożono w ziemi, na grobie wyrósł kwiat o białych płatkach i złotym sercu, który nazwano – narcyzem.

Źródło: Jan Parandowski, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, Warszawa 1979, s. 138–139.

Zygmunt Kubiak, odwołując się do antycznego źródła, połączył własną narrację z poetyckim przekazem:

((Zygmunt Kubiak

Mitologia Greków i Rzymian

Według zawartej w trzeciej księdze *Przemian* Owidiusza opowieści, o której nie wiemy, co w niej poeta zaczerpnął z tradycji, a co sam usnuł, nimfa Echo przeszkadzała *Herze* w śledzeniu Zeusa, więc królowa Olimpu odebrała jej głos oprócz zdolności powtarzania tego

jeno, co ktoś rzekł. Tak okaleczona, kochała się w pięknym Narcyzie (Narkissos), synu boga rzeki Kefisos i nimfy Leiriope. On zaś nie kochał nikogo. Odepchnięta, tak się dręczyła, aż tylko głos pozostał. Lecz i na Narcyza spadła kara: rozmiłował się we własnym odbiciu w górskim zdroju [...]:

„O, chłopcze mój, nadaremnie kochany!” – te same dźwięki Wróciły do niego. Gdy „Żegnaj!” – szepnął, żegnała go Echo. I zamknęły się oczy wpatrzone we własną piękność.

Mówią, że kiedy już odszedł do podziemnego królestwa, Jeszcze w [stygijskiej wodzie](#) przyglądał się sobie. Płakały Siostry [najady](#), złożyły obcięte włosy w ofierze Zmarłemu bratu. Płakały [dryady](#). Wtórzyła im Echo.

Wzniesiono wysoki stos. Już zapalono pochodnie.

Szukano ciała, lecz nigdzie nie było go. Kwiat [szafranowy](#), Otoczony białymi płatkami, jaśniał na łące.

Źródło: Zygmunt Kubiak, *Mitologia Greków i Rzymian*, Warszawa 1998, s. 289–290.

Narcyz u Owidiusza

Nie wiadomo, kto i kiedy ułożył mit o Narcyzie. Jedną z głównych cech mitu jest jego anonimowość. Według literaturoznawców każdy mit funkcjonuje najpierw w formie ustnej. O jego przetrwaniu w kulturze decyduje jednak przede wszystkim fakt, że w pewnym momencie zostaje zapisany, a następnie może ulegać [transformacjom](#). W przypadku opowieści o Narcyzie ważne okazuje się to, że pojawiła się wersja niemal kanoniczna. Jej autorem był [Owidiusz](#), autor *Metamorfoz* (*Przemian*).

((Michał Głowiński

Narcyz i jego odbicia

Podstawą wariacji, pisanych przez stulecia na temat Narcyza, nie są rozproszone wersje mitu, przekazywane w tradycji, nie są strzępki, zachowane w mniej lub bardziej okaleczonej postaci u takiego czy innego mitografa, jest nią przekaz literacki, wchodzący w skład arcydzieła: *Metamorfoz* Owidiusza. Historia Narcyza należy więc do mitów, które [...] zostały zapisane – i to od razu w postaci literackiej.

[...] Owidiuszowy przekaz, niezwykle bogaty, różnorodny, złożony, otwierał rozmaite możliwości.

Źródło: Michał Głowiński, *Narcyz i jego odbicia*, [w:] tegoż, *Mity przebrane*, Kraków 1990, s. 56–57.

Rzymski twórca przedstawił historię Narcyza w taki sposób, że zakodował w niej możliwość różnorodnej interpretacji losów mitologicznego bohatera.

((Michał Głowiński

Narcyz i jego odbicia

Tak kształtowany Narcyz mógł być bohaterem pouczającej powiastki, mówiącej, do czego prowadzi bezkrytyczne zapatrzenie w siebie, ale mógł być także bohaterem tragicznym, dociekającym istoty swego losu, zmagającym się z przeznaczeniem; mógł być zarówno pięknym głuptaskiem, [...] jak bohaterem, którego zasadniczą pasją jest poznanie, przede wszystkim – poznanie samego siebie.

Źródło: Michał Głowiński, *Narcyz i jego odbicia*, [w:] tegoż, *Mity przebrane*, Kraków 1990, s. 59–60.

Różne ujęcia

Postać Narcyza często postrzega się jako uosobienie egoizmu. Mit jednak daje inne możliwości odczytania losów młodzieńca, który zakochał się w samym sobie. Wykorzystują je twórcy literatury, ale także malarze, np.: Włoch [Michelangelo Caravaggio](#) oraz Francuza [Nicolas Poussin](#).

((Michał Głowiński

Narcyz i jego odbicia

Obrazy tak różne w przedstawianiu głównego bohatera, mimo iż dzielą je tylko dziesięciolecia, a więc czas [...] niezbyt odległy. Na pierwszym z nich, przypisywanym Caravaggioni – Narcyz jest współczesnym chłopakiem, ubranym w strój, jaki nosiło

Michelangelo Caravaggio, *Narcyz*, 1594–1596

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

się we Włoszech na początku XVII wieku, włóczęgą, który bardziej niż kontemplować w źródle własne odbicie [...] zamierza ugasić pragnienie. Nie ma mitologicznej scenerii, przejęty ze starożytności motyw poddano jakby odmitologizowaniu [...]. Obraz drugi – *Narcyz i Echo* Poussina – ma całkiem inny charakter, stanowi rozbudowaną scenę, bogato uwzględniającą mitologiczny [sztafaż](#). Narcyzowi towarzyszą nie tylko Echo i Amor, znajduje się on w otoczeniu bujnej natury, w obrazie przypisywanym Caravaggiowi pominiętej. Postać główna pokazana została jako bohater mitu, mającego za sobą wielkie tradycje i budzącego wyraźnie ukierunkowane skojarzenia.

Dwa te – tak różne – ujęcia ujawniają rozmaite możliwości, z jakich korzystano przejmując mit, wskazują, że był on przedmiotem różnych interpretacji, że można było kłaść nacisk na różne jego elementy, nie demonstrują jednak pełnego [diapazonu](#) możliwości, nie wypełniają, bo wypełnić nie mogą, pełnej rozpiętości skali.

Źródło: Michał Głowiński, *Narcyz i jego odbicie*, [w:] tegoż, *Mity przebrane*, Kraków 1990, s. 55–56.

Narcyz – egoista

Nicolas Poussin, *Echo i Narcyz*, ok. 1630

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

O tym, że Narcyz kojarzy się zazwyczaj jednoznacznie i negatywnie, zdecydowały nie tylko te artystyczne wersje opowieści o mitologicznym bohaterze, które jego historię wykorzystwały do krytyki braku altruizmu, ale również nauka, a przede wszystkim psychologia. [Sigmund Freud](#), twórca [psychoanalizy](#), [narcyzmem](#) określił jedną z form zaburzenia osobowości. Choć takie rozumienie narcyzmu uległo zmianie, przyczyniło się do utrwalenia stereotypu Narcyza – egoisty.

Słownik

narcyzm

w psychologii cecha osobowości kojarzona z egocentryzmem, snobizmem, arogancją; traktowaniu narcyzmu jako przejawu zaburzenia osobowości coraz częściej towarzyszy postrzeganie umiarkowanego narcyzmu jako cechy koniecznej i właściwej każdemu człowiekowi

psychoanaliza

(gr. *psyche* – dusza, gr. *analysis* – analiza) – stworzona przez Sigmunta Freuda metoda odkrywania nieuświadomianego przez jednostkę życia psychicznego w celu przeprowadzenia terapii

Film

Polecenie 1

Wysłuchaj wykładu prof. Aleksandra Mikołajczaka na temat mitu o Narcyzie. Wyjaśnij, dlaczego Narcyz jest postacią tragiczną.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Dmwogj8XC>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału Mit o Narcyzie.

Polecenie 2

Scharakteryzuj greckie widzenie świata, którego odbiciem jest mit o Narcyzie.

Polecenie 3

Profesor Mikołajczak odczytuje mit o Narcyzie w odniesieniu do współczesnej kultury audiowizualnej, dokonując w ten sposób reinterpretacji. Czy zgadzasz się z takim odczytaniem tego mitu? Uzasadnij swoje stanowisko.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

((Owidiusz

Metamorfozy

Już Narcyz miał lat szesnaście, jeszcze chłopiec, a już wyglądał na młodzieńca. Lgnęli do niego chłopcy i dziewczęta. Lecz w kształtnym ciele tkwiła jakaś duma dzika, nie dał się dotknąć chłopcu ni dziewczynie.

Gdy raz naganiał w sieci płochliwe jelonki, ujrzała go znieścacka Nimfa, ta, co nie umie zmilczeć ani odezwać się pierwsza, oddźwięczna Nimfa Echo [...] wybiega z gęstwiny, aby zarzucić chłopcu ręce na szyję. Lecz on ucieka.

– Weź te ręce – woła – wpierw umrę, niż pokocham ciebie! [...]

Tak zrażał sobie Narcyz wszystkie nimfy zewsząd, i te, co z fal, i te, co z gór pochodzą. Tak i chłopców odrzucał. Wreszcie jeden wzgardzony wzniosł ręce do nieba mówiąc:

– Niech i on kocha, nie będąc kochanym.

Słuszną tę prośbę spełniła [Ramnuzja](#). Było źródło przejrzyste, srebrzące się blaskiem, którego ani pasterze, ani górskie kozy nie tykały, ani żadna trzoda. [...]

Tu chłopiec strudzony polowaniem i skwarem położył się na trawie, podziwiając piękno miejsca i źródło.

Gdy chciał ugasić pragnienie, nagle inne pragnienie w nim się obudziło. Pije i pijąc widzi piękne oblicze, kocha coś, co nie ma ciała, lub raczej uważa za ciało to, co jest wodą.

Zachwyca się sam sobą. Tak znieruchomiał nad pięknym obliczem, jakby posągiem był rzeźbionym w [paryjskim marmurze](#). [...]

O, ileż razy zbliża usta do zwierciadła wody! Ile razy zanurza w wodzie ręce, by objąć za szyję, nie może sam uścisnąć siebie. Nie wie, co widzi, lecz to, co widzi, go spala. Błąd łudząc oczy błąd podsyca. Niemądry, czemu daremnie chwytasz ulotne odbicie? To, co

widzisz, jest niczym, co kochasz, zginie się obrócisz. To, na co patrzysz, jest odbiciem ciebie, nic nie ma w nim własnego, z tobą zjawia się, trwa, z tobą by znikło, gdybyś potrafił odejść.

Ani głód, ani pragnienie snu nie może oderwać Narcyza. [...] Ginie przez własne oczy. Wreszcie podniósł się nieco i do lasu wokół rosnącego wyciągnął ramiona.

– O drzewa! Czy ktoś kochał okrutniej ode mnie? [...] Widzę i kocham, lecz tego, co widzę, co kocham, nie znajduję. Przykuwa mnie miłości złudzenie!

– Co boleśniejsze – nie dzieli nas ogromne morze, nie dzielą drogi, góry, zamknięte bramy. Dzieli nas kropla wody. Lecz i on mnie kocha. Bo ile razy zbliżam swe usta do fali, on tyleż razy podnosi je ku mnie. Już myślę, że dosięgnę, tak mała przeszkoda dzieli kochanków. Kto jesteś? [...] Czemu się wzbranasz? Chyba nie od urody i nie od młodości, więc ode mnie uciekasz. [...] Wyciągam ręce, ty podnosisz swoje, uśmiecham się, uśmiech mi oddajesz. Widziałem i łzy twoje, kiedy sam płakałem, daję ci znak, znakiem odpowiadasz. A kiedy mówię, śliczne usta mówią do mnie, chociaż słów nie słyszę.

W tobie ja sam jestem, więc to tak! Rozumiem, zwodzi mnie własny obraz. Płonę miłością do siebie, żar, którym płonę, sam wzniecam. Co robić? Prosić czy też dać się prosić, o co w końcu będę prosić? To, czego pragnę, jest we mnie, własne bogactwo czyni mnie ubogim. O gdybym mógł siebie oddzielić od siebie! Pragnienie niesłychane, chciałbym, aby zginęło to, co kocham! Ból mi odebrał siły, niewiele życia mi zostało, zgasnę w samej wiośnie. Ale śmierć mi nie straszna, skróci moją boleść. Chciałbym, aby ten, kogo kocham, trwał dłużej ode mnie. Lecz umierając i tak obaj oddamy jedną duszę.

Szalony wraca do tej samej twarzy, wodę mąci łzami, aż twarz w wodzie ciemnieje. Pomyślał, że odchodzi.

– Dokąd uciekasz? – woła – zostań! Nie porzucaj mnie niedobry. Pozwól choć patrzeć, gdy dotknąć nie mogę i dostarczać pożywienia nieszczęsnemu szalowi.

Z rozpaczy drze na sobie szaty i nagie piersi dłońmi białymi

rozdziera, czerwień piersi zranione oblewa. [...]

Gdy ujrzał w wodzie piersi zakrwawione, nie wytrzymał z żalu. [...]

Utracił cerę śnieżną i rumianą, znikły siły i piękność, którą się zachwycił, nie zostało nic z ciała, które pokochała Echo. Echo widzi to wszystko, a choć pamięta wzgardę, nad chłopcem boleje. Ileż to razy nieszczęsny wzdychał:

– O ja biedny! [...]

Wreszcie ostatnie słowa wyrzekł patrząc w wodę.

– O chłopcze mój, daremnie ukochany!

Te same słowa odbite powróciły.

– Żegnaj!

– Żegnaj! – odrzekła Echo.

Skłonił osłabłą głowę na zieloną trawę, ciemność zamknęła mu oczy, które urzekła własna piękność. [...]

Płaczą siostry **Najady** [...]. Płaczą **Driady** [...]. Już stos wzniesiono i smolne pochodnie, przygotowano mary. Ale nie ma ciała. Zamiast niego nimfy znalazły kwiat barwy szafranu, z płatkami białymi dokoła.

Źródło: Owidiusz, *Metamorfozy*, oprac. S. Stabryła, tłum. A. Kamieńska, S. Stabryła, Wrocław 1996, s. 75–79.

Ćwiczenie 1

Oceń prawdziwość zdań.

Twierdzenie	Prawda	Fałsz
Matką Narcyza była nimfa Kefisos.	☐	☐
Echo od urodzenia nie umiała mówić.	☐	☐
Ulubionym zajęciem Narcyza było polowanie.	☐	☐
Ciało Narcyza, według Zygmunta Kubiaka, miało zostać spalone na stosie.	☐	☐
Według Jana Parandowskiego Narcyz zakochał się w sobie za karę.	☐	☐
Według Zygmunta Kubiaka Narcyz zakochał się w sobie za karę.	☐	☐
Na obrazie Poussina Echo została trafiona strzałą Amora.	☐	☐
Twórcą, który wymyślił mit o Narcyzie, był Owidiusz.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Co oznacza słowo *oddźwięczna* określające Echo? Zaznacz właściwą odpowiedź.

- ☐ Nimfę fascynowały różne dźwięki.
- ☐ Echo powtarzała każdy zasłyszany dźwięk, który jej się podobał.
- ☐ Echo odwzorowywała ostatni zasłyszany dźwięk.
- ☐ Nimfa Echo nie umiała mówić.

Ćwiczenie 3

Czy Narcyz wierzył, że istota, którą widzi w wodzie, kocha go? W uzasadnieniu swojego stanowiska przywołaj odpowiedni cytat i zinterpretuj go.

Ćwiczenie 4

Narcyz, rozpaczając nad swoim losem, powiedział: „Zgasnę w samej wiosnie”. Jakie znaczenie ma użyte w tym zdaniu słowo „wiosna”? Napisz odpowiedź liczącą 30–40 słów.

Ćwiczenie 5

Rozstrzygnij, czy Narcyz zdawał sobie sprawę, że w wodzie dostrzega odbicie własnej osoby, czy też istoty innej od siebie, lecz tylko do niego podobnej.

Ćwiczenie 6

W rozważaniach na temat mitu o Narcyzie badacze kultury przywołują motyw lustra. Odwołując się do antycznej opowieści, bloku „Przeczytaj” oraz filmu, wyjaśnij, co według ciebie może symbolizować przeglądanie się w lustrze.

Ćwiczenie 7

Rozstrzygnij jakie życie prowadził Narcyz: aktywne czy [kontemplatywne](#)? Zilustruj argumentację cytataми.

Ćwiczenie 8

Praca domowa

Narcyz – prymitywny głupiec czy filozof? Jaki obraz Narcyza wylania się z utworu Zbigniewa Herberta? Przedstaw interpretację prozy, ilustrując tezy cytataми z tekstu.

Zbigniew Herbert

“ Narcyz

Wbrew legendzie, która przypisuje mu wielką urodę, Narcyz był pospolitym chłopakiem o wulgarnych rysach, nieczystej cerze, szerokich barach i długich kończynach. Przypominał do złudzenia owych głuptasów z elektryczną gitarą lub filmowych bohaterów, poszukujących daremnie sensu życia na dnie pustej duszy [...].

Z braku innych zainteresowań, Narcyz dedykował swoje życie łamaniu serc. Brutalny i cyniczny [...] był ulubieńcem naiwnych dziewcząt, a nawet dojrzałych kobiet [...]. Mógł zatem liczyć na długą artystyczną karierę. Jednakże brutalność i głupota potrzebują spoiwa, trzeciego pierwiastka, by stworzyć trwałą molekułę charakteru. Tym pierwiastkiem jest najczęściej sentymentalizm. Więc i on zakochał się.

Wybranka nosiła imię Echo. Miała nieduże oczy, o trudnej do określenia barwie, małe usta i uszy. Poza tym była kaleką. [...] Echo była blada, na pograniczy upiorności [...]. Sprawiała wrażenie, że gdyby ktoś wbił w nią ostre spojrzenie – czego nikt z litości nie robił – odkryłby bez trudu pod cienką gazą skóry jej delikatną **ossaturę** i małe trzepoczące serce. [...]

Nieodparty urok zjawiska Echo wyrażały najlepiej potoczne, często powtarzane na sam jej widok uwagi – „ona naprawdę nie zdoła zrobić o własnych siłach dziesięciu kroków” [...].

Jak określić kalectwo Echo? Mówiono o niej – niemowa, ale jest to określenie mało precyzyjne. Echo bowiem powtarzała dokładnie i bardzo wyraźnie ostatnie dwa wyrazy [...]. Nigdy natomiast nie mówiła z własnej inicjatywy. [...]

Miłość Narcyza do Echo zaczęła więdnąć od momentu, kiedy chłopak doszedł do przekonania, że staje się coraz bardziej uzależniony od swojej wybranki, czyli traci wolność. Uroki

opiekuństwa zbladły. Narcyz uroił sobie, że Echo rujnuje mu życie duchowe, jakby można było zrujnować coś, czego nie ma. [...]

Nastąpiło zerwanie. Narcyz nie wrócił do swych dawnych zajęć. Zaczął rozmyślać.

Echo natomiast wstąpiła do klasztoru natury. [...] Kiedy jary, parowy, leśne ostępy i polany nawiedzają grupy dziwnych ludzi, objuczonych pieczonymi kurami, **butersznytami** i jajami na twardo – niewidzialna Echo towarzyszy tym eksploratorom, powtarzając dwa ostatnie słowa ich donośnych pohukiwań. Można powiedzieć, że z rozpaczy stała się stewardesą przyrody. A Narcyz, jako się rzekło, dumiał.

Źródło: Zbigniew Herbert, *Narcyz*, [w:] tegoż, *Król mrówek. Prywatna mitologia*, Kraków 2001, s. 63–65.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Mīt o Narcyzie

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- 13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny,

biblijny, egzystencjalny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

9) stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjn. Uczeń:

- omówi różne możliwości rozumienia opowieści o Narcyzie;
- wyjaśni, na czym polega tragizm postaci Narcyza;
- wymieni cechy narcyzmu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;

- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o odnalezienie fotografii kwiatu narcyza i opisanie go.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał i zachęca do cichej lektury tekstu w sekcjach „Wprowadzenie” i „Przeczytaj”. Następnie wybrana osoba podsumowuje wiadomości oraz czyta opis narcyza przygotowany w domu. Inny chętny uczeń opowiada o związku między wizerunkiem Narcyza a samym kwiatem.
2. Nauczyciel podaje jako ciekawostkę, że imię Narcyz należy do grupy greckich słów o wspólnym rdzeniu „narko”, który oznacza: zeszywnienie, stwardnienie, sparaliżowanie, przerażenie, a także zahipnotyzowanie.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z filmem. Polecenia 1 i 3 uczniowie mogą wykonać w formie dyskusji moderowanej przez nauczyciela. Polecenie 2 wykonują indywidualnie.
2. Uczniowie przechodzą do sekcji „Sprawdź się”. Ćwiczenie 2 wykonują indywidualnie, następnie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia 1, 3, 4, 5. Pozostałe zadania wykonywane są wspólnie w klasie.
3. Uczniowie biorą udział w dyskusji na temat: Jak miłość do samego siebie wpływa na życie społeczne? Nauczyciel moderuje dyskusję i dba o jej prawidłowy przebieg.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel na zakończenie zajęć zapoznaje uczniów z fragmentem utworu Pauzaniasa, *Wędrówka po Helladzie*, t. III: *U stóp boga Apollona IX*, 7–8 (fragmenty) „W obrębie terytorium tespijskiego jest miejsce zwane Donakon. Tam właśnie znajduje się źródło Narcyza, w którym – jak głosi legenda – ów miał się przeglądać i nieświadomy, że widzi własne odbicie, zakochać się w sobie i z tej miłości nad nim właśnie umrzeć. Jest to jednak zgoła niedorzeczne, by ktoś będąc na tyle dorosły, żeby się zakochać, nie potrafił odróżnić człowieka od jego odbicia. Istnieje też o nim inna legenda mniej znana od tamtej, według której Narcyz miał bliźniaczą siostrę, pod

każdym względem bardzo do siebie podobną. Otóż Narcyz zakochał się w siostrze, a kiedy umarła, chodził nad źródło i choć wiedział, że widzi własne odbicie, to – z powodu swej miłości – wyobrażał sobie, że ogląda obraz swej siostry”.

2. Uczniowie przygotowują notatkę podsumowującą na temat różnego postrzegania mitu o Narcyzie.

Praca domowa:

1. Narcyz – prymitywny głupiec czy filozof? Jaki obraz Narcyza wyłania się z utworu Zbigniewa Herberta? Przedstaw interpretację prozy, ilustrując tezy cytatami z tekstu. (Praca domowa z e-materiału)

Materiały pomocnicze:

- Kazimierz Pospiszył, *Narcyzm – drogi i bezdroża miłości własnej*, Warszawa 1995.
- Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, *Narcyz*, [w:] *Wiersze wybrane*, Warszawa 1985.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Film”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.